

Posudek školitele na diplomovou práci: K.Černý, Islámský radikalismus v reflexi sociálních věd a veřejného mínění v ČR, Praha 2006

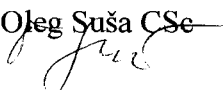
Diplomová práce se zaměřila na aktuální problém soudobé globalizace, jímž je růst reakcí na globální nerovnosti a růst chudoby v rozvojovém světě, kde se autor soustředil na vzestup islamismu jako radikálního hnutí a ideologie. Práce se pokouší o explanaci sociálních a ekonomických, politických i demografických příčin a podmínek tohoto fenoménu na základě interdisciplinární analýzy hlavní dostupné literatury nejen sociologické (především soudobé sociologie náboženství), ale i historické, politologické i orientalistické. Právě západní orientalistika s koloniálními tradicemi svého vzniku je trnem v oku soudobých kulturních reakcí na potřebu rekonstrukce identity v situacích relativní deprivace. V teoretické části práce jsou tyto poznatky konfrontovány s pojmy sociologie náboženství, sociologie konfliktu a války, nerovnosti a chudoby.

Těžiště práce je zaměřeno na spojitosti aktuálních sociálních změn a politického uvědomování s politizací náboženství. Hlavním přínosem je autorův pokus o testování hypotéz vlastního modelu operacionalizace faktorů politického probuzení v islámských společnostech – především v oblasti Blízkého Východu.

Ve svém modelu se autor inspiroval teoretickým pojetím „politického probuzení mas“ v konfrontaci s modelem „krvavých hranic Islámu“ J.Huntingtona. Černý předkládá operacionalizaci tohoto modelu v podobě faktorů politického probuzení, jimiž jsou demografický růst s posílením skupiny frustrovaných mladých členů společnosti, akcelerovaná urbanizace a migrace s následnými sociálními problémy změny životního způsobu, růst gramotnosti a vlivu medií masové komunikace, ekonomické obtíže s růstem sociální nerovností a polarizace, marginalizace a sociálního vyloučení. Dalším empirickým krokem Černého analýzy je konstrukce indexu politického probuzení a jeho interpretace při aplikaci na situaci zemí globálního jihu. Index potvrzuje vysokou koncentraci radikalismu a násilí právě v politicky výbušné oblasti arabského středního Východu, což podle autora (na s.118) potvrzuje teoretické reflexe Huntingtona i Brzezinskiho. Vzestup politického islamismu je vysvětlen – kromě ideologického selhání modernizačních receptů nacionalismu, socialismu a neoliberalismu také mocensko-politickými faktory: zejména tlakem represivních forem vlády, jež provokují násilné reakce opozice a snahy vlád režimů hledat náhradního obětího beránka v konstrukci vnějšího nepřítele. Zde není jasné, zda se autor přiklání k hypotéze, že islámský terorismus je útokem na vlastní vlády prostřednictvím útoku na vnějšího nepřítele – nebo zda útokem na vnější nepřátele chce svrhnout korumpované vlády doma.

Sociálně ekonomické faktory globální nerovnosti jsou autorem reflektovány také v jeho cenném zpracování výzkumu veřejného mínění u nás, který ukazuje růst vědomí rizikové společnosti v podobě pocitu nebezpečnosti světa v kontrastu s nedostatečným pochopením spojitosti růstu světové rizikovosti s kritickými socioekonomickými problémy rozvojového světa. Poněkud stranou leží problém identity, který vyvolává potřeby právě náboženské formy vymezení vlastní odlišnosti autentického v konfrontaci s cizím, patrně v důsledku hlavního soustředění na bezpečnostní rizika a konflikt, respektive vlivu paradoxu soudobé sociologie náboženství, která vysvětluje desekularizaci společnosti a politizaci náboženství sekulárními faktory.

Diplomant prokázal schopnost tvořivě a na odborné úrovni zpracovat velmi komplexní téma. Plně doporučuji práci k obhajobě. Navrhuji hodnocení výborně.

PhDr. Oleg Suša CSc.

V Praze 15.5.2006